

stała przyjęta. Swoje stanowisko Amerykanie próbowali przeforsować podczas dyskusji na temat operacji w Bośni i Hercegowinie, której mandat upływał w lipcu 2002 r. (s. 129). Amerykanie przedstawili wówczas propozycje rezolucji zmierzających do zagwarantowania ochrony uczestników misji, różniące się jedynie kręgiem osób, których dotyczyły. Zaproponowali, by członkowie operacji pokojowych podlegali jedynie jurysdykcji sądów państwa dostarczającego.

Z kolei w stosunku do innych krajów, korzystaliby z immunitetu chroniącego przed zatrzymaniem i ściganiem w związku z działaniami związanymi z operacjami. Immunitet mogłaby uchylić Rada Bezpieczeństwa. Jednakże, propozycjom USA sprzeciwili się wszyscy członkowie Rady. Stwierdzono, że zarzuty USA wobec MTK wynikają z wizji stosunków międzynarodowych, w której jedynym podmiotem prawa jest państwo, a najważniejszą zasadą jest jego suwerenność. Stosunek USA do MTK zmienił się na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat – od polityki aktywnego wspierania wysiłków na rzecz jego utworzenia, USA przeszły do działań zmierzających do jego paraliżu. Jednocześnie zauważono, że w ostatnich latach można dostrzec przejawy złagodzenia tego stanowiska, czego przykładem może być wycofanie zakazów pomocy ekonomicznej i militarnej wobec dużej grupy państw. Podsumowano, że ocena postępowania USA wobec MTK oraz reakcja Trybunału powinny być przyczyną do modyfikacji prawa międzynarodowego.

Monografia *Stany Zjednoczone Ameryki wobec Międzynarodowego Trybunału Karnego* jest ważną pozycją dla zrozumienia polityki zagranicznej USA, a także przyczyn i skutków ewolucji stanowisk Ameryki w stosunku do Trybunału. Autorka podjęła się analizy i ocenie zmian, jakie w ostatnich kilkunastu latach zaszły w amerykańskim stanowisku wobec MTK.

Wojciech STANKIEWICZ

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn

Frederick W. Kagan, *Finding the Target. The Transformation of American Military Policy*, New York 2006, ss. 444.

Po wojnie wietnamskiej naruszona została pozycja Stanów Zjednoczonych jako światowej potęgi militarnej. Dotyczyło to w szczególności sił konwencjonalnych, przede wszystkim U.S. Army, U.S. Marine Corps, U.S. Air Force, w pomniejszym stopniu również i U.S. Navy. Jednakże w niedługim czasie od klęski, Stany Zjednoczone potrafiły odbudować swój potencjał militarny. Już na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., w okresie interwencji mającej na celu wyzwolenie okupowanego przez Irak Kuwejtu, USA występowały nie dość, że z pozycji tryumfatora zmagania zimnej wojny, ale przede wszystkim jako jedyne supermocarstwo. Koniec XX w. przyniósł amerykańskim siłom zbrojnym ugruntowanie ich pozycji, ale i nagłą potrzebę, a raczej wymóg odpowiedzenia sobie na pytanie, co do przyszłości i dróg potencjalnego rozwoju pola walki w przyszłości. Pojawiła się optymistyczna koncepcja transformacji opartej na założeniach wysuwanych w nurcie tzw. Rewolucji w Sprawach Wojskowych (*Revolution in Military Affairs – RMA*), jednakże wydarzenia z 11 września 2001 roku i wybuch nowych konfliktów, określanych w Stanach Zjednoczonych jako Globalna Wojna z Terroryzmem, zmusiły do bezpośredniego spraw-

dzenia potencjału supermocarstwa. Bezpośrednie interwencje zbrojne w Afganistanie i Iraku uwiarydliły plusy, ale i minusy amerykańskiej potęgi militarnej.

Książka, analityka wojskowości z American Enterprise Institute, Frederica W. Kagana pt. *Finding the Target. The Transformation of American Military Policy* jest swoistym przewodnikiem po drodze, jaką przeszły amerykańskie siły zbrojne od lat siedemdziesiątych XX w. do interwencji w Iraku w 2003 roku. Książka zbudowana jest z dziesięciu rozdziałów. *Finding the Target* stanowi próbę opisaną i połączenia swoistych trzech transformacji (pierwszej doby postwietnamskiej w okresie zimnej wojny, drugiej okresu lat dziewięćdziesiątych XX w. i trzeciej wynikłej z szeregu nowych doświadczeń wynoszonych z udziału w operacjach w Afganistanie i Iraku), z jednoczesnym wskazaniem rozwiązań według F. W. Kagana niezbędnych w przyszłości.

Tytuł pierwszego rozdziału książki brzmi *Recovering from Vietnam*. Oddaje on idealnie zakres opisywanych w nim zagadnień, których punktem wspólnym stało się odzyskiwanie zdolności bojowych sił zbrojnych po wojnie w Wietnamie. Mamy tu więc tematykę przechodzenia amerykańskich sił zbrojnych z sił opartych na poborze, do służby ochotniczej – tzw. *All-Volunteer Force*. F. W. Kagan nakreśla szereg problemów, jakie wynikły ze zniesienia poboru w erze postwietnamskiej. Jest to ważne zagadnienie, w czasie, gdy w Polsce mamy do czynienia również z podobnym procesem profesjonalizacji sił zbrojnych. Obok problematyki *All-Volunteer Force*, Kagan odnosi się do zagadnień związanych z rozwojem systemów uzbrojenia po wojnie wietnamskiej. Kagan skupia się na lotnictwie i siłach lądowych, pokazując jak rodziły się konstrukcje, które stały się w późniejszym okresie czasu symbolami amerykańskiej potęgi militarnej. Dopelnieniem wprowadzenia nowych systemów uzbrojenia, stały się nowe metody treningu, o których Autor również pisze w pierwszym rozdziale książki. Nader istotne są rozważania nad pojawieniem się dwóch zupełnie nowych amerykańskich doktryn wojskowych – Aktywnej Obrony (Active Defense) i Bitwy Powietrzno-Lądowej (AirLand Battle). Rozdział zamyka konkluzja, w której F. W. Kagan zamieszcza determinanty udanej amerykańskiej transformacji militarnej w dobie postwietnamskiej.

Drugi rozdział zatytułowany jest *The Regan Revolution*. Autor rozważa w nim nową amerykańską strategię w zimnej wojnie, obraną przez administrację Ronalda Regana. Odwołuje się do przesłanek determinujących wydarzenia światowe w latach osiemdziesiątych XX w. W zakresie wojskowości drugi rozdział skupiony został na tzw. renesansie marynarki wojennej, który z jednej strony opierał się na ilościowej i jakościowej rozbudowie sił, ale również nowych zasadach użycia posiadanych sił i środków. W konkluzji rozdziału F. W. Kagan wskazuje, że R. Regan zakończył transformację rozpoczętą w latach siedemdziesiątych. Autor ocenia, że amerykańskie siły zbrojne pod koniec rządów Regana, nie były jeszcze w stanie zmienić oblicza prowadzenia wojen.

W trzecim rozdziale F. W. Kagan zajmuje się tylko swoistą rewizją podejścia do zastosowania sił powietrznych przez Stany Zjednoczone od końcowego okresu zimnej wojny, aż do wybuchu konfliktu spowodowanego zajęciem Kuwejtu przez Irak. Stąd nie może dziwić nikogo tytuł rozdziału, który brzmi: *A Revolution in Airpower Theory*. Autor buduje płaszczyznę do spoglądania na siły powietrzne, przybliżając postać i koncepcje stworzone przez Johna Boyd'a, przechodząc następnie do idei Johna Warden'a, wyrażonych przez niego w książce *The Air Campaign* z 1988. Nader interesującym fragmentem rozdziału są podrozdziały, w których Autor stara się pokazać na ile nowe podejście do sił powietrznych wpłynęło w rzeczywistości na działania podejmowane przez USA, w trakcie pierwszej wojny w Zatoce Perskiej.

W czwartym rozdziale zatytułowanym *The New World Order and the Revolution in Military Affairs* F. W. Kagan opisuje zmiany zachodzące w amerykańskich siłach zbrojnych,

w okresie datowanym od upadku ZSRR do 1993 roku. Z jednej strony, mamy więc do czynienia z opisem redukcji i kształtowania się nowych stanów liczebnych sił zbrojnych, jak też z porównaniem założeń polityki w dziedzinie obronności dwóch administracji prezydentów Georga Busha seniora i Williama Clintona. Z drugiej strony Autor zwraca uwagę na dwa podejścia do przyszłych działań sił zbrojnych ugruntowane przez lotnictwo i siły lądowe. Lotnictwo, zdaniem Kagana, w pewnym stopniu nader niesłusznie, po pierwszej wojnie w Zatoce Perskiej skupiło się na podkreślaniu swojej dominacji, jako decydującego czynnika rozstrzygającego potencjalny konflikt. Siły lądowe przyjęły zaś dwie determinanty, w postaci rozwoju technologii skupionych na zasadach RMA i przystosowaniu się do szerokiego udziału w tzw. Operacjach Innych Niż Wojna (Operations Other Than War – OOTW).

W rozdziale piątym, który został zatytułowany *Peace, War, and In-Between* poddana zostaje analizie bezpośrednia działalność w sferze militarnej administracji W. Clintona na świecie. Mamy więc zarysowanie głównych założeń ówczesnej National Security Strategy (NSS) z jednoczesnym wskazaniem jak przebiegała jej implementacja w poszczególnych sytuacjach kryzysowych. Szczególną uwagę Autor poświęca amerykańskiemu zaangażowaniu militarnemu na Półwyspie Bałkańskim, przedstawiając problematykę interwencji w Bośni oraz rozpatrując szeroko zakrojoną operację lotniczą przeciwko celom serbskim, związaną z kryzysem, jaki zaistniał w Kosowie.

Rozdział szósty, *Transformation in a Strategic Pause*, poświęcony został zaprezentowaniu w szerszym stopniu niż to zostało zrobione we wcześniejszych rozdziałach szeroko pojętej RMA i jej wpływowi na zmiany w siłach zbrojnych. Autor przedstawia podejście do transformacji obecne w U.S. Army, w latach dziewięćdziesiątych XX w. W rozdziale szóstym zaprezentowane zostały najważniejsze koncepcje wyjaśniające znaczenie i potrzebę jak najszybszego wdrożenia założeń RMA w amerykańskich siłach zbrojnych. Autor zaczyna od wskazania na *Dominant Battlefield Awareness* z 1995 roku, następnie przechodzi do koncepcji *Shock and Awe* Harlana Ullmana i Jamesa P. Wade'a z 1996 roku, kończąc na założeniach zawartych w ramach statutowego dokumentu, jakim był niewątpliwie *Quadrennial Defense Review* z 1997 roku.

W siódmym rozdziale *Reinventing Transformation: Network – Centric Warfare*, F. W. Kagana, skupia się na dwóch zagadnieniach. Spotykamy się z rozważaniami nad aspektem sieciocentryczności w transformacji amerykańskich sił zbrojnych, ze wskazaniem ich założeń i możliwości oraz wad, natomiast druga część rozdziału poświęcona jest podejściu do transformacji, jaką prezentowała w kampanii wyborczej i tuż po dojściu do władzy administracja Georgea W. Bush'a juniora, ze szczególnym uwzględnieniem pomysłów nowego sekretarza obrony Donalda Rumsfelda. Rozdział zamyka opis *nowego Quadrennial Defense Review* z 2001 roku, wydanego niespełna dwadzieścia jeden dni po zamachach terrorystycznych z 11 września 2001 roku.

Rozdział ósmy *Revolutionary War* dotyka problematyki odpowiedzi na zamachy z 11 września 2001 r. w postaci interwencji w Afganistanie. F. W. Kagan prezentuje najistotniejsze zagadnienia związane z planowaniem i przeprowadzeniem operacji *Enduring Freedom*, prezentując przy tym częstokroć odważne poglądy, chociażby o zmarnowanej szansie związanej z wcześniejszą dyslokacją sił lądowych do Afganistanu w celu zniszczenia wycofujących się bojowników Talibanu oraz terrorystów z Al-Kaidy. W drugiej części rozdziału F. W. Kagan prezentuje poglądy na transformację amerykańskich sił zbrojnych, oparte na doświadczeniach zebranych tuż po pierwszych działaniach w Afganistanie i jeszcze przed późniejszą interwencją zbrojną w Iraku.

Tak jak rozdział ósmy dotyczył w głównej mierze Afganistanu, tak w dziewiątym pt. *Iraq and the Future of Transformation* Autor skupia się na problematyce związanej z interwencją USA w Iraku. Opisuje drogę do konfliktu, a następnie zmierzanie do implementacji koncepcji Shock and Awe w Iraku. Nader interesujące jest zwrócenie uwagi przez F. W. Kagana na fakt istnienia w CENTCOM-ie planu *Phase IV*, będącego zarysem działania po okresie głównych działań bojowych prowadzonych w Iraku. Rozważania będące próbą wyciągnięcia wniosków z sukcesów jak też błędów popełnionych w trakcie operacji irackiej Autor zostawia na zakończenie rozdziału. W konkluzji dziesiątego rozdziału F. W. Kagan wysuwa nader ciekawą tezę, według której zapatrzenie na transformację narzędzi pola walki, obserwowane od początku lat dziewięćdziesiątych XX w., spowodowało zapomnienie o politycznych aspektach prowadzenia wojen.

Ostatni dziesiąty rozdział *The Way Forward* stanowi próbę zarysowania potencjalnych scenariuszy na przyszłość. Autor wskazuje przewrotnie, że ataki z 11 września i późniejsze interwencje w Afganistanie i Iraku, spowodowały, że dotychczasowi zwolennicy rozwoju technologicznego opartego o założenia RMA stali się nagle niedostosowani do współczesnych zagrożeń. Jednakże F. W. Kagan przypomina, że przed amerykańskimi siłami zbrojnymi w przyszłości może zostać postawionych szereg konwencjonalnych problemów, związanych w szczególności z ChRL, Koreą Północną, Iranem, ale również i Pakistanem. Autor neguje skrajności w ocenianiu możliwości, jakie dają zmiany w sprawach wojskowych. Wysuwa jednocześnie tezę, iż należy powoli budować siły zbrojne zdolne do reagowania na obecne zagrożenia, starając się przy tym tak działać, aby móc rozwiązywać problemy płynące z krótko- i średniookresowych analiz, obserwując przy tym uważnie problemy oraz możliwości, które mogą się pojawić w dalekiej przyszłości.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż Autor w sposób wszechstronny i wnikliwy prezentuje problematykę transformacji w amerykańskich siłach zbrojnych. Język pracy jest przejrzysty dzięki temu, że Autor nie stara się posługiwać nadmierną ilością określeń technicznych. Książka staje się, więc zrozumiałą również dla czytelnika nieinteresującego się bezpośrednio tematyką militarną. W mojej ocenie, mankamentem technicznym książki jest umiejscowienie przypisów dopiero na końcu książki, co częstokroć zmusza czytelnika do przerywania czytania całego wywodu, w celu zaznajomienia się z danym przypisem. Innym technicznym mankamentem pracy jest opisanie zbioru przypisów jedynie numerami poszczególnych rozdziałów bez wskazania ich tytułów, co zmusza do zapamiętywania numeru rozdziału, w którym się w danej chwili znajdujemy, bowiem w nagłówkach strony mamy tylko tytuły rozdziałów bez ich numeracji.

Pomijając problemy z przypisami, należy podkreślić, że największym walorem pracy jest niewątpliwie umiejętność i sprawność, z jaką Autor porusza się po wielopłaszczyznowym zagadnieniu transformacji amerykańskich sił zbrojnych. Podkreślenia wymaga również fakt, że F. W. Kagan nie obawia się wysuwania własnych opinii i ocen, zmuszając przez to czytelnika do zastanowienia się nad problematyką zawartą w książce. *Finding the Target. The Transformation of American Military Policy* nie pretenduje do całościowego opisanie omawianego w niej zagadnienia, jednakowoż jest w pewnym sensie autorskim przewodnikiem po meandrach przeobrażeń w siłach zbrojnych USA. Stanowi przy tym niewątpliwie, bardzo ważny głos w dyskusji na temat transformacji amerykańskich sił zbrojnych.

Jacek RAUBO

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań